

Erra kultuuriselts võtab mõisapargi oma šefluse alla

Erra kultuuriseltsi noorteprojekt, mis näeb ette kunagise mõisahoonde ümber asunud pargi korrastamist ning kunagise mõisa peahoone varemete koristamist, on viimane esimese vooru taotlustest, mis pole veel PRIA heakskiitu saanud.

“Täna lõpuks saatsin PRIAse ära keskkonnateenistuse loa mõisa pargi korrastamiseks,” räägib Erra kultuuriseltsi juht Ülle Tiitsu, kes oma MTÜ Virumaa Koostöökogus heakskiitu saanud projekti saatis PRIAse juba juulikuus. Oktoobris sai ta vastuse, et puudu on maavanema luba riigi omanduses oleva pargi korrastamiseks ning projekti ei saa rahastada enne, kui kõik vajalikud paberid koos.

“Kusjuures ma pöördusin maavalitsuse poole selle paberi saamiseks kohe, kui hakkasin projektidokumente PRIAse saatma, sealt aga vastati, et võtku ma luba vallavalitsuselt,” meenutab Tiitsu.

Kui PRIA maavanema kinnitust nõudma hakkas, pöördus kultuuriselts uuesti maavalitsuse poole, kust ta suunati edasi keskkonnaametisse. Asjaajamine venis nii pikale, et PRIA dokumentide parandamiseks antud tähtajad libisesid mööda. “Õnneks saime aga pikendust, kuna tegemist ei ole meiepoolse venitamise ja ning nüüd peaks kõik korda saama,” on Tiitsu rahul, et pikk asjaajamine hakkab finišisirgele jõudma.

Osa tööd tehtud

Pargi hooldustöödega alustas kultuuriselts aga juba

sellel suvel, hoolimata sellest, et lõplikku rahastamisotsust veel ei olnud. Pargist lõigati maha vanad, tuulega mahamurdunud puud ja võsa. “Selleks me oma noori ei kasutanud. Nad on alles alaealised ja neile ei tohi saagi kätte anda,” tunnistab Tiitsu, et töö tegemiseks kasutati kahe naabervalla suurema poisi abi, kes puud maha võtsid, purustasid ja minema vedasid.

Tehtud töö eest tasus Erra suurim ettevõtte OÜ FT Eesti. “Nemad andsid meile puude vedamiseks kasutada oma tehnikat. See raha tuleb neil meile tagasi maksta,” ütleb Tiitsu.

Kohalikud noored kaasatakse pargi korrastustöödele järgmisel kevadel. Nendele töö eest palka ei maksta. Töötundidega kaetakse 130 000 kroonise projekti omaosalus. “Projekti eesmärgiks on kasvatada kohalikes noortes kodutunnet. Pealegi loodan ma, et kui kodukant on korras, siis meelitab ka see noori siia tagasi tulema,” räägib Tiitsu.

Järgmisel kevadel hakkavad noored välja juurima mahavõetud puude kände. Juuritid kohad on vaja uuesti mullaga täita ning muru külvata. Kõige suurem töö ootab noori aga vana mõisahoonde varemete koristamisel.

“Vallavalitsus müüs mõisa

peahoone umbes viis aastat tagasi maha ühele Narva mehele, kes maja puidust osa pealt maha lammutas ja minema vedas. Hoone vundamenti ning lammutamise käigus tekkinud ehitussodita ei koristanud ning nii on see seal aastaid seisnud,” kirjeldab Tiitsu olukorda.

Vald on omanikule tema kohustusi mitu korda meelde tuletanud, kuid mingit tulemust see andnud ei ole. Seepeale pöördus kultuuriselts vallavalitsuse poole küsimusega, kas nad võiksid koristustööd ise ära teha ning sai selleks nõusoleku. “Võtame pargi nüüd kultuuriseltsi šefluse alla,” kinnitab Tiitsu, kelle sõnul hakatakse edaspidi pargialust ka korrapäraselt niitma. Viimasel suvel oli rohi seal nii kõrge, et mõisahoonde kõrge vundament ei paistnud selle seest väljagi.

Võib saada uue elu

Mis saab mõisahoonde vundamendist, pole veel lõpuni selge. Tiitsu sõnul on osa inimesi seisukohal, et varemed peaks buldooseri maha lükkama ning platsi heakoristama. Teised leiavad, et vundamenti all olev võlvkelder tasuks korda teha. “Seal võiks näiteks eksponeerida Erra küla ning sohvoosi ajalugu,” arwab Tiitsu.

Mõistliku otsuse saamiseks võiks Tiitsu hinnangul läbi viia rahvaküsitluse.

Korrastatud parki sobiks hästi aga skeitpark, millest kohalikud noored on

juba pikka aega unistanud. “Väiksemad poisid on juba kaua sellest soovist rääkinud ning koht on igati sobiv,” arwab kultuuriseltsi juht. Lisaks saab korrastatud pargis läbi viia ka spordivõistlusi.

Kohalikel noortel on unistus veelgi. Vald koristas mõni aeg tagasi vana katlamaja ruumist reostuse ning arvas, et see koht sobiks noortetoaks. “Huvi asja vastu on suur,” tunnistab Tiitsu, kelle sõnul on keskuse loomisest huvitatud ka vanemad, 20-30aastased, kes näeksid noortekeskuses hea meelega jõusaali.

Kas ja millal see unistus teoks võiks saada, ei ole Tiitsu sõnul selge, ehkki vallavanemaga on asi korduvalt jutuks olnud. “Kas see võiks sündida järgmisel aastal, ei ole kindel, kuna praegu pole teada, millised vahendid valla kasutuses on.”

Kultuuriselts ise on endale võtnud sihiks külaplatsi korrastamise, kuhu võiks paigaldada külakiige. Kiige muretsemisel loodab kultuuriselts kohalike abile. “Loodan, et inimesed löövad käed külge. Meil on ka mitmeid erametsaomanikke, kes võiksid materjalidega aidata,” leiab kultuuriseltsi juht.

Kohalike ettevõtte OÜ Aldenberg on lubanud kultuuriseltsi aidata ka uue suvelava ehitamisega. Senine, 2001. aastal valmis saanud lava on praeguseks amortiseerunud ning vajaks uuendamist.

Erra mõisa ajalugu

Erra mõisast on teateid juba 15. sajandist. Tolleaegsed mõisad ei olnud harilikult kuigi suured ja nad polnud alati püsivad. Seetõttu on arusaadav, miks mõneks ajaks Erra mõis kaob allikatest ning ilmub uuesti 16. sajandil. Nii või teisiti oli Erra vana, keskaegne mõis ning enne Liivi sõda (1558-1583) loetleti Lüganuse kihelkonnas peale Erra veel viis mõisa: Aa, Aidu, Maidla, Purtse ja Püssi.

Erra mõisa arvukatest omanikest olgu siinkohal märgitud kaks suguvõsa. Örtenite (ka Oerthen) perekonna käes oli mõis 16. sajandi esimesest poolest kuni 17. sajandi lõpuni. Tähelepanuväärne, et nad suutsid säilitada omandi läbi rahutute aastakümnete - sõdade, ikalduste, orduriigi lagunemise, Rootsi võimu kehtestamise.

17. sajandi lõpuks kujunenud mõisaansambel näib hilisemate kirjelduste järgi kuuluvat küll uhkemate kilda. Elumaju oli koguni kaks, samuti aitasid - üks koos vankrikuuriga, teine vilja tarvis. Lisaks laudad lehmadele, tallid hobustele. Eraldi rõhutamist väärinud kaunis lilleaed viitab kavakindlale pargikujundusele.

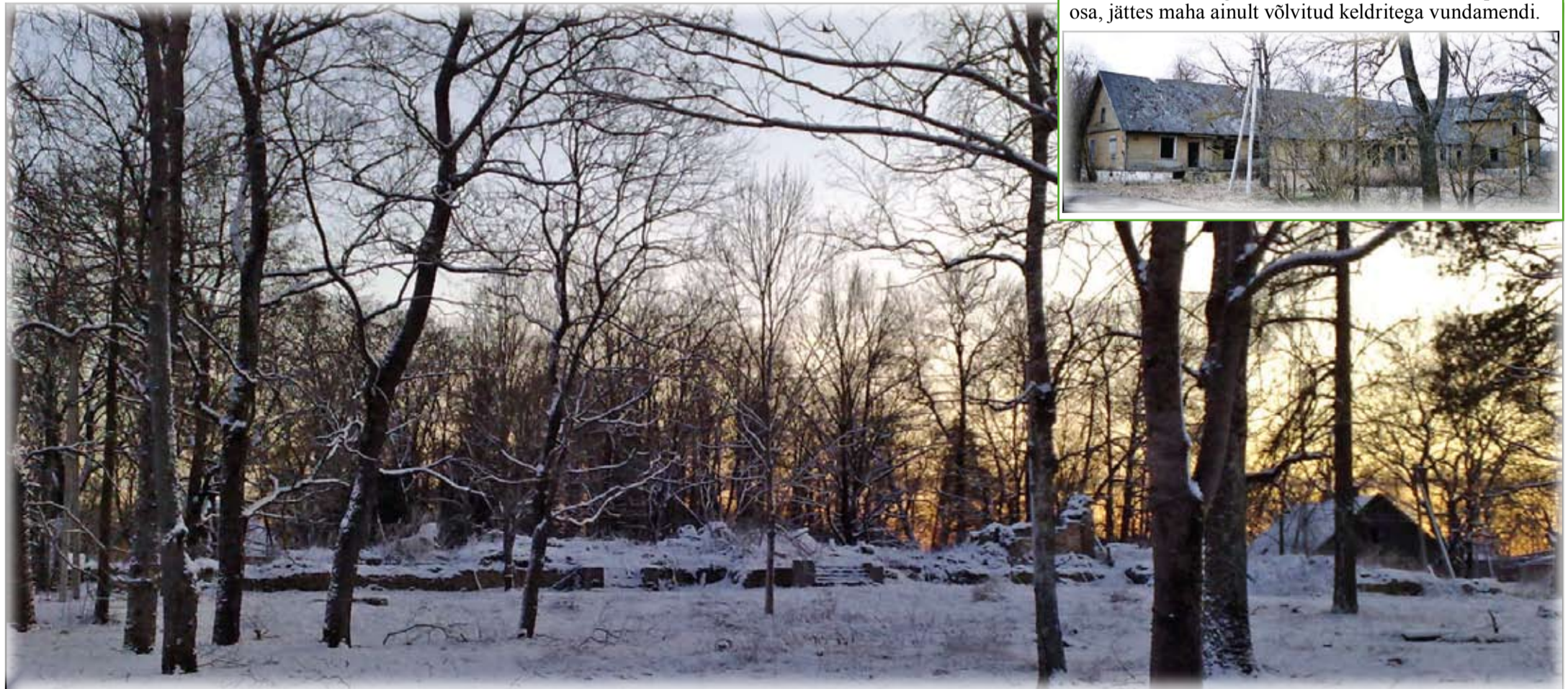
Uue sajandi alguses puhkenud Põhjasõda puudutas eriti rängalt Vene piiri lähistelee jäävat Ida-Virumaad. 1704. aastal lõppenud sõjakäik tegi Erra mõisas nõ puhta töö - hävitati, mis eelmistest retkedest veel üle jäi või vahepeal taastati. Mitte ainult hooned, vaid ka mööbel ning tarbevara, koristamata vili põllul ja koristatud vili aitades põletati või rööviti.

Mõnevõrra oli adramaade arv rootsiaegsega võrreldes langenud. 18. sajandi keskpaigaks saavutas see aga endise taseme ning 19. sajandil oli juba suurenenud. Murrang mõisamajanduse arengus toimus 18. sajandi keskel. Aadli majandusliku jõukuse kasvuga kaasnes pillav eluviis ja toredusearmastus. Varasemast nii ehituskunstiliste taotluste kui tegelike võimaluste poolest erinev ajajärk sai meie mõisaarhitektuuris alguse 1760-1770ndatel aastatel. Sellesse üldskeemi sobib hästi ka Erra mõis, mis 18. sajandi teisel poolel oli läinud von Wrangellide perekonna kätte.

19. sajandi alguseks oli mõis liikunud von Essenite, hiljem oli see von Kursellide omanduses. Mõisasüda jäi von Kursellide valdusse ka pärast üldist võõrandamist kuni 1939. aastani.

Viimane, mõisa ühekorraseline puidust peahoone oli ehitatud 19. sajandi lõpupoolel. Muidu lihtsat viilkatusega hoonet ilmestas kahekorraseline tiibhoone selle parempoolses otsas ning kaunis puitpitsiline veranda fassaadi keskosas.

1980-1990ndatel aastatel kasutuseta jäänud mõisahoonde lagunes ja rüüstati. 1999. aastal oli hoone oma kunagises põhimahus veel alles, 2004. aastal müüdi see eraomandusse ning uus omanik lammutas hoone puidust osa, jättes maha ainult võlvitud keldritega vundamenti.

Järgmisel kevadel löövad Erra noored mõisahoonde vundamendivaremetele käe külge. Puu- ja kivisodi korjatakse ära ning väärika ajalooga vundament võib saada külamuuseumi näol endale veel uue elu.